

je bila misel, začetne težkoče, ki se niso dale odriniti za pozneje, naznačiti z debelim tiskom. Vzorno je obdelana konjugacija. Slovensko-latinski slovar je izpuščen, menda ga učenci ne bodo preveč pogrešali. Pri lat.-slov. slovarju bi kazalo besede po govornih razpolih razvrstiti, pri samostalnikih tretje dekl. je dobra opora primeren adjektiv. V obeh knjigah so dosledno zaznamenani dolgi zlogi, tako da se učenci laže in skoro nehote privadijo pravilnemu izgovoru, kar jim pozneje pri čitanju poezije koristi.

Dr. A. Dolar.

Blaž Matek in matematika. Letos so izšle prve slovenske učne knjige za matematiko v višjih razredih srednjih šol. Njih pisatelja ni več med nami. Blaž Matek, c. kr. profesor na gimnaziji v Mariboru, je umrl 29. jan. t. l. Njegovemu imenu je v slovenskem šolskem slovstvu zagotovljen trajen časten spomin.

Njegova dela so: Resultate zur Aufgabensammlung in Močniks Lehrbuch der Arithmetik und Algebra für die oberen Klassen der Mittelschulen. To knjigo je izdal Matek na Dunaju l. 1889. in jo v letih 1904. in 1905. predrugačil z ozirom na nove izpremenjene izdaje Močnikove učne knjige za gimnazije in realke. — Aritmetika za nižje gimnazije, I. del Ljubljana 1897. II. del. 1898. — Geometrija za nižje gimnazije. I. del. Ljubljana 1896, II. del. 1896. II. popravljena izdaja 1907. Štiri nove knjige, ki so izšle tekom letošnjega leta: Aritmetika in algebra za IV. in V. gimnazijski razred. — Matek-Zupančič, Aritmetika in algebra za VI., VII. in VIII. gimnazijski razred. — Matek-Mazi, Geometrija za IV. in V. gimnazijski razred. (V ponatisu iz te knjige so izšli „Osnovni pojmi poševne in pravokotne projekcije.“ Priredil Josip Mazi.) — Geometrija za VI., VII. in VIII. gimn. razred.

Množina teh del in njih vsebina priča, da je bil Matek izredno marljiv pisatelj, ki je vso svojo moško dobo posvetil temu delu. Prvo njegovo delo „Resultate“ kaže Matkovo veliko ljubezen do predmeta in do uččce se mladine, navajati učenca k točnemu razreševanju matematičnih nalog in olajševati mu delo. To vodnico je videti povsod v njegovih najnovejših delih, kjer so za vsako posamezno skupino nalog s posebno skrbjo izdelane razrešitve vzornih primerov. Matematična pravila narekuje in utemeljuje točno in kratko; poznati je, da namenoma prepušča v tem delu matematičnega pouka popolno prostost učitelju. V tem se močno razlikuje od novejših strokovnih pisateljev, ki pišejo tako, kakor naj po njih vzoru učitelj razlaga. Ravno zaradi tega ima ogrodje Matkovih knjig trajno vrednost. Rabili jih bomo lahko dolgo vrsto let.

Pri ocenjevanju Matkovih knjig za višje razrede moramo uvaževati, kdaj je Matek pisal. Pač smo Slovenci že davno zahtevali popolnih slovenskih srednjih šol, pisati pa smo začeli potrebne učne knjige, ko smo dobili zagotovilo, da je vlada pripravljena vsaj deloma ugoditi našim zahtevam. Matek ni čakal takega zagotovila. Imel je svoje ogromno delo pripravljeno in le tako je bilo mogoče, da smo mogli že letos v V. gimn. razredu poučevati matematiko v slovenskem jeziku. S tem svojim delom se je Matek izkazal tako požrtvovalnega Slovenca, da ga naj tudi širša slovenska javnost časti s hvaležnim spominom.

Matek je imel svoje knjige za višje razrede prirojene seveda po starem učnem načrtu. Novi učni načrt z dne 20. marca 1909 je pa v matematiki na gimnazijah prinesel nekaj bistvenih izprememb glede razdelitve snovi po razredih in tedenskih urah. Tako imamo sedaj tri stopnje pouka: nižjo stopnjo (I., II. in III. razred), srednjo stopnjo (IV. in V. razred) in višjo stopnjo (VI., VII. in VIII. razred). Isti učni načrt zahteva na novo: razširjenje snovi na pojmovanje funkcije, osnovno diferenciranje in integriranje, v aritmetiki še verjetnostni račun, v geometriji pa še

osnovne pojme poševne in pravokotne projekcije. Matek vsled bolezni ni mogel več sam svojih knjig preurediti. Snovi, zbrane v eni knjigi za višje razrede (V.—VIII. razred), ni bilo težko ločiti v dve knjigi. Izpopolnjenje knjig pa sta prevzela profesorja Jakob Zupančič (na c. kr. realki v Gorici) in Josip Mazi (na c. kr. realki v Ljubljani). Zupančičevo delo je predvsem: verjetnostni in zavarovalni račun (po največ v izdaji aritmetike za realke), sferična trigonometrija (v izdaji za realke) in zgodovinski dodatki v aritmetikah in geometrijah. Mazijevo delo pa so: „Osnovni pojmi poševne in pravokotne projekcije“ v geometriji za IV. in V. razred. Oba pisatelja sta se umela Matku tako prilagoditi, da enotnost knjige pri tem naglem sodelovanju ni trpela. Manj enotno je razpreden pojem funkcije, kar je samo ob sebi umevno, ker se je moral ta odstavek v knjigo sprejeti, ni pa bilo mogoče več snovi povsod temu pojmovanju prilagoditi.

Novi izrazi, ki jih doslej nismo potrebovali, so skrbno izbrani. Udomačili se bodo prav kmalu; učitelji pa bodo sami v praksi pogodili najboljše. V ušesih nam pač zvone še tujke in tako se v začetku branimo izrazov, kakor samice (unije), postopice (progresije) i. t. d.

Zunanja oprema knjig je prav lična in zasluži založništvo (Kat. tiskarna) popolno priznanje. Lep, razločen tisk, jasne slike. Posebno mi ugajajo s skrbno vnemo napravljene Mazijeve risbe.

Jos. Reisner.

Jos. Mazi: Geometrijski nazorni nauk za I. razred srednjih šol. 45 slik. V Ljubljani 1909. Založila Kat. bukvarna. V. 8°. 32 str.

Na gimnazijah je po novem učnem načrtu posvetiti geometriji večjo pozornost in važnost nego doslej; v tem oziru se gimnazije nekoliko bližajo realkam. Posebno na nižji stopnji je gledati na to, da se deček ne uči geometrije na šolski tabli, temveč na predmetih, na modelih. Mazi ni spisal svojih del šele po navodilih učnega načrta; povsod je videti, da je odličen zastopnik onih stremljenj, ki so novi učni načrt rodila. Zato je tudi knjiga pisana tako, da mora biti učencu ne samo pripomoček za ponavljanje, ampak da jo lahko začetnik brez težave s pridom čita in se uči opazovati, sklepati in sklepe uporabljati. Spretna uporaba risalnih orodij je važen pogoj za napredek v učenju. Občudovati naravnost je spretnost Mazijevo, kako zna v drobni knjižici podati vse to učencu jasno in umljivo. Besedilo pojasnjuje tako dobre slike, da lahko nadomeščajo modele. Mazijevo delo se more kosati z vsemi matematičnimi knjigami, s katerimi so Nemci v novejšem času preplavili svoje srednje šole.

Če vpoštevamo, da so bile Močnikove knjige desetletja sploh edine v Avstriji, da so na veliko zavodih dolgo let rabili Hočevarjevo geometrijo in da piše Nemcem sedaj najmodernejše matematične učne knjige Ljubljančan Suppantschitsch in da imamo sedaj izvirne šolske knjige Matkove in Mazijeve, smemo pač ponosni biti na slovenske pisatelje — matematike.

Jos. Reisner.

Dr. Leop. Poljanec: Mineralogija in geologija za velike gimnazije. Založila in natisnila Družba sv. Mohorja v Celovcu. 1909. V. 8°, 114 str., 115 slik in geološki zemljevid avstro-ogrske monarhije. Cena K 2·80.

Poljančevo knjigo smemo upravičeno uvrstiti med priznane Erjavčeve in Paulinove prirodopisne šolske knjige, s katerimi ima skupno to prednost, da se ozira pri razlagi vedno na domačo zemljo. Pisatelj popelje učenca na podlagi splošnih znanstvenih podatkov od Pohorja, edinega pragorja na slovenskem ozemlju, preko Kamniških planin in Karavank tja do triglavskih ledenikov in snežišč, se